

הַחֹמֶשׁ הַשְּׁנִי

דעה ומוסר
שנאמרו במסגרת שיעורי
הרב מאיר גרוסברד שליט"א
מגדלי התאומים רמת גן
צעירי הגבעה גבעת שמואל
בית מתתיהו גבעת שמואל

פרשת כי תצא תשפ"ה • גליון 264 שנה ו'

דעת הפרשה

עד היכן היא חומרת עוון לשון הרע
**זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְמַרְיָם בְּדֶרֶךְ בְּצִאתְכֶם
מִמִּצְרָיִם**

רבי שלמה קלוגר זצ"ל (אמרי שפר) מקשה, מהו הדגש שצריך לזכור את מעשה מרים שהיה 'בצאתכם ממצרים' דווקא. ומבאר שישנם שתי רמות של עונשים, כשאחד משרי המלך חוטא, אם הוא חטא רגיל הרי המלך מורידו מגדולתו וזה העונש, אבל כשחטא חטא גדול במיוחד, חוץ מעונש ההורדה מגדולתו מוסיף המלך וגם מענישו ביסורים. כשאדם רואה שזה העונש, הוא מבין שהעוון היה חמור מאוד. ואת זה התורה באה לגלות, מרים היתה נביאה ביציאת מצרים, ולא רק שירדה מנביאותה אלא שגם נתייסרה ביסורים של צרעת ושילוח חוץ למחנה - ללמדנו ולהזהירנו את חומר איסור העוון של לשון הרע.

הקשר בין הלב והראש...

זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֶמְלֶק... לֹא תִשְׁכַּח

דרשו בגמרא (מגילה י"ח ע"א), "זכור בפה, אל תשכח בלב". ותמה על כך **רבי משה פיינשטיין זצ"ל** (דרש משה), שלכאורה הזכירה היא בראש בלבד, ולא בלב. אלא שהתורה מלמדת כי על ידי הלב - לא תשכח בראש. על האדם מוטל שלא לשכוח את רשעות עמלק, ולתעב רשעות זו, ואזי מחמת כן יתרחק בלבו ובמעשיו מלהיות רשע כמוהם. כי כאשר מתעבים בלב, לא שייך לשכוח בראש. וכן מצינו להיפך, באיסור "השמר פן תשכח" שנאמר לגבי שכחת התורה, כי כשהוא בלבו ובנפשו - לא שייך לשכוח בראש, שהרי האדם לא שוכח את עיקר גופו ורצונותיו.

נדרשת מהאדם עשייה - יחד עם ידיעה שהתוצאות מאת ה'

כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אֹיְבֶיךָ וְנִתְּנָה ה' אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ

רמזים נפלאים על מלחמת היצר הפרטית של האדם, למדו בספרים הקדושים על פי פסוקים אלו.

הכתב סופר מבאר את ההסתכלות של האדם על עצמו ועל תפקידו, כפי דברי המשנה באבות "אם אין אני לי מי לי, וכשאני לעצמי מה אני" - שמצד אחד האדם צריך לעשות, ולדעת שאם הוא לא יעשה אין הקב"ה עוזרו, אך מצד שני צריך לדעת שבפועל עשייתו היא כלום, 'מה אני', כי באמת אילולא הקב"ה עוזרו - לא יכול לו. וכך הוא מבאר את הפסוק: "כי תצא למלחמה...", אבל תדע שביחס להצלחה אתה כלום, "ונתנה ה' אלוך בידך", הכל מאת הקב"ה.

כך נזכה ל'לא תוכל להתעלם'...

לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם

פירש רש"י: לכבוש עיניך כאילו אתה לא רואה.

הביא על כך **רבי שמעון שוואב זצ"ל** (מעין בית השואבה) רמז מרטיט לענין תפילתנו את אבינו מלכנו השי"ת, שאנו פונים ומתחננים "חוסה נא ואל תתעלם", ולפעמים נראה כי הבקשה לא נענית, הקב"ה מתעלם מגלותינו וצרותינו. וזה פלא, שהרי השי"ת ציוונו בתורתו ללכת בדרכיו, וכיצד יתכן שכביכול איננו מקיים "לא תוכל להתעלם".

אלא שבגמרא דרשו מן הפסוק "והתעלמת", 'פעמים שאתה מתעלם', כגון זקן ואינו לפי כבודו או כהן בבית הקברות. ואם כן, עלינו לשים אל ליבנו שפעמים שאנו טמאים בטומאת החטא, והקב"ה כביכול אינו מתקרב אלינו ולכך הוא מתעלם מתחינתנו רח"ל.

ולואי ונזכה להרבות קדושה וטהרה בעסק התורה והמצוות וריחוק מהחטא, ובמהרה נזכה לגילוי הגדול, "חוסה נא ואל תתעלם" לגאלנו בגאולה השלימה.

דעת חומש - אלוך

עבודת האלול - עבודת המידות

אבי מורי שליט"א רגיל להביא, שעיקר עבודת האלול הוא שינוי ההרגלים ושינוי המידות, לעשות עיקר את הרוחניות ולהרגיל את האדם לעבודת ה', וכפי נוסח התפילה בבוקר "ותרגילנו בתורתך".

בתפילת שמונה עשרה אנו מסיימים, "ונפשי כעפר לכל תהיה... ובמצותיך תרדוף נפשי". הנועם אלימלך (חיי שרה) מביא על כך יסוד גדול בעבודת ה', ששתי בקשות אלו משלימות אחת את השניה, כי אפילו שהאדם צריך שתהיה בו מידת הענוה כעפר, אבל בעפר יש מידה של חומר ועצלות, וצריך האדם להיזהר לא ללכת אחר עצת היצר שאומר לו לנוח ולא לרדוף אחר המצוות, אלא "ובמצותיך תרדוף נפשי", בשטח זה עליך להפעיל את מידת הזריזות, לרוץ ולהשתוקק לעבודת

ה', עסק התורה והמצוות.

עבודת האלול - כוונה בתפילה

אבי מורי שליט"א מביא בשם מרן המשגיח ה"אור יחזקאל" זיע"א, שבעבודת ימים הנוראים צריך להתחזק בתפילה, אבל אנו לא יכולים לכוון בכל התפילה, לפיכך צריך לקחת חלק קטן מהתפילה ובו להשקיע בכוונה. כך ממליץ לתלמידי לקחת חיזוק בקטע של 'ויברך דוד', שיש בו הרבה אמונה, "ואתה מושל בכל" וגו', או "עזרת אבותינו" שבו מתוארים יציאת מצרים ועיקרי האמונה. ולואי ונזכה לכוון ולהתרומם, להרגיש את יציאת מצרים ולחוש שהקב"ה מושל בכל.

מֶרֶן הָרֵב מִפּוֹנִיבֹז'

בשבוע הבא יחול יום השנה של גאון ישראל מֶרֶן הָרֵב מִפּוֹנִיבֹז' זי"ע שממנו יתד ופינה לכל עולם התורה בארה"ק אחר השואה האיומה, לפנינו שני מעשים מפרקי חייו מלאי האמונה שהקימו עולה של תורה. סיפר הג"ר נחמיה קלויזנר זצ"ל, שהיה מגיד שיעור במשך שנים רבות בישיבת 'חוג חתם סופר' בבני ברק, ולפני כן היה לעזר למֶרֶן הָרֵב מִפּוֹנִיבֹז' לניהול ענייני הישיבה הקדושה. באותן שנים, הנוהג היה שהבחורים שלמדו בישיבה, לא זו בלבד שלא שילמו שכר לימוד, אלא שהישיבה גם דאגה לכל צרכיהם, כי הרי רבים מהם היו יתומים, שעלו מהשואה בעירום ובחוסר כל, ולא היה להם שום דבר כדי להתפרנס. לא היו להם הורים שיוכלו לממן להם את הבגדים והנעליים ושאר צרכיהם, ולכן הישיבה היתה עושה זאת.

הסדר היה, שכל בחור היה מגיש פעם בחודש רשימה עם דברים שהוא צריך ונוזקק להם בדחפיות. ר' נחמיה היה רושם את הכל, עושה חשבון כמה עולה כל דבר, ומגיש את הרשימה לרב מִפּוֹנִיבֹז' לקראת ראש חודש. הרב מִפּוֹנִיבֹז' היה עובר על הרשימה מחליט איזו הוצאה לאשר ואיזו לדחות, לפעמים היו דברים לא כ"כ דחופים, או דברים שיכלו לחכות לחודש הבא, וכך אחרי שהחליטו מה שחייבים לתת לבחורים, הוא היה מכין כסף, ונותן לו בראש חודש בבוקר את כל הכסף הנדרש. ר' נחמיה היה נכנס לחדר האוכל בשעת ארוחת הצהרים, ומחלק לכל בחור כסף כפי מה שמגיע לו, לצורך קניית הדברים הנחוצים לו.

חודש אחד הוא רשם את כל הדברים, קיבץ וחישב, סידר וערך, ולקראת ראש חודש הגיש לרב מִפּוֹנִיבֹז' את הרשימה המסודרת, כדרכו מימים ימימה. בבוקרו של ראש חודש, אחרי תפילת מוסף, ניגש סבא לרב מִפּוֹנִיבֹז', והמתין לקבל את המעטפה עם הכסף, אבל הפעם הרב לא נתן לו מעטפה: "אין לי כסף!", אמר לו בפשטות. ר' נחמיה הרגיש לא בנוח: "אבל הבחורים יתאכזבו מאוד בצהרים, הם חייבים את הכסף כדי לקנות דברים נחוצים מאוד!" אמר. אבל הרב מִפּוֹנִיבֹז' לא נלחץ: "אין לי כסף. כשיהיה כסף אתן לך!"

שעת הצהרים הגיעה, חדר האוכל מלא מפה לפה, כולם יודעים שעוד מעט מגיע הרב קלויזנר ומחלק כסף לכל הבחורים, אבל הרב קלויזנר מגיע בידיים ריקות. הבחורים כמובן התאכזבו מאוד, כמה אפילו התחילו להתמרמר, מה זאת אומרת אין כסף? איך נקנה גרביים חדשות במקום אלו שבלו? איך נקנה חולצה במקום זאת שנקרעה? מה עם נעליים? הוא הבין לליבם ומיהר לרב מִפּוֹנִיבֹז' כדי להזכיר לו שוב, אולי בכל זאת הוא יוכל לעשות מאמץ ולגייס את הכסף, אבל הרב מִפּוֹנִיבֹז' משיב בשלווה שעדיין אין לו כסף. "אל דאגה רבי נחמיה!", הוסיף הרב מִפּוֹנִיבֹז', "היום ראש חודש - היום יגיע כסף! הקב"ה כבר ידאג לשלוח לי את הכסף בדרכים שימצא לנכון!"

השעות נוקפות והוא הרגיש מאוד לא נעים, הוא היה בין הפטיש לסדן. מצד אחד הרב מִפּוֹנִיבֹז' מבטיח שעוד מעט יהיה כסף, מצד שני הבחורים רוצים לקבל את הכסף בהקדם, והוא באמצע לא יודע מה לעשות... כשעה לפני השקיעה, ראה הרב מִפּוֹנִיבֹז' שהוא לא רגוע. הוא הוציא אותו למרפסת המערבית והראה לו את השמש: "אתה רואה את גלגל החמה?", שאל, "הוא עוד לא שקע, נכון? זאת אומרת שעדיין ראש חודש עכשיו. עד שהחמה תשקע - כבר יהיה כסף לכל אחד מהבחורים. אני בטוח בזאת!" "מאותו רגע", היה מספר, "לא משו עיני מחדרו של הרב מִפּוֹנִיבֹז'! עקבתי אחריו בשבע עיניים כדי לראות כיצד יפול דבר. ברור היה לי שהקב"ה

בוודאי יענה לתפילותיו, וישלח את הכסף בזמן, אבל הייתי חייב לראות את זה קורה"...

כעשר דקות לפני השקיעה, נשמעה חריקת בלמים. מונית נעצרה ליד בניין הישיבה, וממנה יוצא אדם הדור מראה, רץ במהירות במדרגות, נוקש על דלתו של הרב מִפּוֹנִיבֹז' ונכנס בחופזה. מניח מעטפה על השולחן ואומר: "כבוד הרב, הבאתי לך כסף לישיבה!"

כך תיאר זאת הרב קלויזנר - כשהוא מחקה את תנועותיו של הרב מִפּוֹנִיבֹז' באותם רגעים. הרב היה רגוע, בלי להתרגש הוא פתח את המעטפה, ספר את הכסף והתברר, כצפוי, שהסכום התאים בדיוק נמרץ לסכום שהיה צריך לחלק לבחורים, לא חסרה אפילו אגורה אחת! הוא הושיט לו את המעטפה בשלווה ואמר לו: "נו, ר' נחמיה, עדיין ראש חודש, צריך למחר ולחלק לבחורים את הכסף לפני שתשקע החמה!"...

התברר שאותו יהודי נדיב רצה לתרום כסף לישיבה במשך מספר חודשים, אבל בכל פעם העניין נדחה לפעם אחרת והוא לא מימש את רצונו. "היום אחר הצהרים, פתאום התחלתי להרגיש צורך עז לתת את הכסף בקרוב", סיפר הנדיב. "לא מצאתי מנוח, הכסף בער לי באצבעות, הרגשתי שאני ממש חייב לתת אותו לישיבה ויפה שעה אחת קודם, פשוט לקחתי 'טקסי' ובאתי מתל אביב לבני ברק, כדי לתת לכם את הכסף!"...

המגיד הירושלמי הגה"צ רבי שלום שבדרון אהב לספר מעשה זה: הרב מִפּוֹנִיבֹז' שהיה באזור מרכזי בשיקאגו. הוא עמל להכשיר את הקרקע שתצמיח פירות למען ישיבת פוניבז'. מנהגו היה למסור שיעור ל'בעלי בתים', ורק אחר כך לבקשם כסף בשביל החזקת התורה. תורה, ואח"כ קמח...

באותם ימים הגיע לשם גם שליח של ישיבת נובהרדוק, הוא הזדמן לבית הכנסת שבו נמסר באותה שעה השיעור בגמרא מפי הרב מִפּוֹנִיבֹז', השליח הבין על אתר, שהוא - אין לו מה לחפש כאן. אם הרב מִפּוֹנִיבֹז' כבר במקום - חבל לו על הזמן. "אבל אם כבר נמצאים במקום, חבל להחמיץ שיעור מפי הגאון מִפּוֹנִיבֹז'", הרהר השליח בינו לבינו, הוא התיישב בירכתי בית הכנסת והטה אוזניו לשמוע.

עם תום השיעור, הגביה הרב מִפּוֹנִיבֹז' את קולו בהתרגשות: "יושב כאן בבית הכנסת יהודי נכבד, תלמיד חכם מבני ברק. הוא נכנס בצניעה לבית הכנסת והתיישב בספסל צדדי. דעו לכם שהאיש הלזה כיתת את רגליו עד לכאן בשביל החזקת תורה כשליחה של ישיבת נובהרדוק, הרב דיבר בהתלהבות בשבח הישיבה ובחיוב החזקתה, וכסיים את דבריו הנרגשים ניגשו הכל לתת לאותו תלמיד חכם 'מתן' ד שלום... ישיבת נובהרדוק צברה באותו בית כנסת סכום נכבד להחזקתה.

עם צאתם מבית הכנסת רץ היהודי לרב מִפּוֹנִיבֹז' בהתפרצות של רגשות: "עמלת כל כך קשה, כבד הרב, גם הכשרת את הקרקע והקדשת מזמנך היקר - שעות רבות - למעל ישיבתך - ישיבת פוניבז', נסעת כבר דרך ארוכה עד כאן, ובסופו של דבר כשהכסף כמעט באמתחתך - הפנית את הכל לישיבת נובהרדוק, לישיבה שלי - לא לישיבה שלך... מה עשית?? מדוע עשית זאת?"

הרב הביט עליו באותם עינים שהדאגה לכלל ישראל נשקפה מהן תמיד, והשיב: "יקירי וחביבי, האם בתורת ה' יש שלי ושלך? וכי בהחזקת תורה יש 'מיינע און דיינע'?... מטרתנו להרבות תורה בישראל ומאי נפקא מינא... אדרבה! יתרבו ספסלי הלומדים בכל אתר ואתר בכל פינה".

שיבת שלום ומבורך!

להצלחה ורפואת הגוף והנפש עידן בן מזל ורחמים בן נקדם הונצח ע"י ידידנו רחמים חיימוב הי"ו

לע"נ איש היקר באדם אברהם [ברטו] בן יצחק ברה"ז ז"ל נלב"ע י"ח ניסן תשפ"ב הונצח ע"י ידידנו חתנו ובתו דוד ואילנית נוף שיחיו